

Vergaderjaar 2001–2002

22 026

Nederlands deel van een hogesnelheidsspoorverbinding Amsterdam-Brussel-Parijs en Utrecht-Arnhem-Duitse grens

Nr. 158

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 21 februari 2002

De vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹ en de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat² hebben op 31 januari 2002 overleg gevoerd met minister Pronk van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat over:

- de brief van 20 december 2002 over de vermeende ernstige vervuiling van het grondwater bij de aanleg van de HSL-Zuid (22 026, nr. 152);
- de brief van 28 januari 2002 over het rapport van de VROM-inspectie over diverse milieuhygiënische aspecten van de aanleg van de HSL-Zuid, waaronder de toepassing van AVI-slakken/bodemas.

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Van der Steenhoven** (GroenLinks) wijst erop dat AVI-slakken/bodemas (AVI-slakken) een nuttige en goedkope vorm van recycling is, omdat door het gebruik van deze slakken primaire grondstoffen kunnen worden gespaard. Aan het gebruik van AVI-slakken zijn echter ook de nodige gevaren verbonden. Zo bevatten zij zware metalen die door uitlozing of verstuiving in het oppervlakte-, grond- en drinkwater terecht kunnen komen.

Het VROM-inspectierapport laat zien dat bij de aanleg van de HSL-Zuid en de A16 het milieu ernstig in gevaar is gebracht. In het rapport wordt

¹ Samenstelling:

Leden: Witteveen-Hevinga (PvdA), Van Middelkoop (ChristenUnie), Feenstra (PvdA), Verbugt (VVD), Poppe (SP), Duivesteijn (PvdA), Augusteijn-Esser (D66), Klein Molekamp (VVD), Hofstra (VVD), ondervoorzitter, Th. A. M. Meijer (CDA), voorzitter, Luchtenveld (VVD), Van Wijmen (CDA), Kortram (PvdA), Ravestein (D66), Van der Steenhoven (GroenLinks), Van Gent (GroenLinks), Rietkerk (CDA), Oplaat (VVD), Van der Staaij (SGP), Schoenmakers (PvdA), Waalkens (PvdA), Udo (VVD), Mosterd (CDA), Ten Hoopen (CDA) en Depla (PvdA).

Piv. leden: Dijkzema (PvdA), Stellingwerf (ChristenUnie), Valk (PvdA), Van Lente (VVD), De Wit (SP), Van Heemst (PvdA), Scheltema-de Nie (D66), Van Beek (VVD), Geluk (VVD), Schreijer-Pierik (CDA), Blok (VVD), Biesheuvel (CDA), Crone (PvdA), Giskes (D66), M. B. Vos (GroenLinks), Halsema (GroenLinks), Van den Akker (CDA), Niederer (VVD), Van 't Riet (D66), Spoelman (PvdA), Hindriks (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD) en Visser-van Doorn (CDA).

² Samenstelling:

Leden: Blaauw (VVD), voorzitter, Van den Berg (SGP), Biesheuvel (CDA), Rosenmöller (GroenLinks), Valk (PvdA), Feenstra (PvdA), Van Heemst (PvdA), Verbugt (VVD), Giskes (D66), Stellingwerf (ChristenUnie), Klein Molekamp (VVD), Hofstra (VVD), Wagenaar (PvdA), Van der Knaap (CDA), Ravestein (D66), Van der Steenhoven (GroenLinks), Niederer (VVD), Van Bommel (SP), Eurlings (CDA), Herrebrugh (PvdA), Ten Hoopen (CDA), Hindriks (PvdA) en De Swart (VVD).

Piv. leden: Te Veldhuis (VVD), Bakker (D66), Stroeken (CDA), Halsema (GroenLinks), Waalkens (PvdA), Duivesteijn (PvdA), Witteveen-Hevinga (PvdA), Voûte-Droste (VVD), Augusteijn-Esser (D66), Slob (ChristenUnie), Geluk (VVD), Luchtenveld (VVD), Spoelman (PvdA), Buijs (CDA), Van Walsem (D66), Vendrik (GroenLinks), Weekers (VVD), Poppe (SP), De Pater-van der Meer (CDA), Depla (PvdA), Th. A. M. Meijer (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Nicolai (VVD), Atsma (CDA) en Crone (PvdA).

namelijk aangegeven dat: de hoogovenslakken door een onbevoegd bedrijf zijn gecertificeerd; de puingruislagen niet aan de eisen van het Bouwstoffenbesluit (BSB) voldoen; de tijdelijke afdichting niet deugt; sommige partijen AVI-slakken zes weken in de openlucht hebben gelegen; 12% van het werk van een inadequate afdichting is voorzien; 49% van de afdichting weliswaar versterkt is, maar niet met de beste beschikbare techniek, te weten bentonietmatten en een bitumenemulsie; de berekeningen van de gemiddelde hoogte van het grondwater niet juist zijn. In de brief van het directoraat-generaal Rijkswaterstaat van 27 juni 2001 wordt verder gezegd dat er onvoldoende zekerheid bestaat over de vraag of bentonietmatten op de langere termijn zullen voldoen aan de eisen van het BSB en dat het herstel van de bovenafdichting van een wegoophoging een zeer ingrijpende reconstructie vereist. Met het oog daarop adviseert men vooralsnog alleen polymeerzandbentoniet toe te passen zowel bij de AVI-slakken als bij andere categorie-2-toepassingen, zoals bedoeld in het BSB.

In juni 2001 was al bekend dat het gebruik van bentonietmatten grote risico's met zich brengt. Een en ander roept bij de heer Van der Steenhoven de vraag op of wellicht omwille van financieel gewin risico's worden genomen met het milieu. Zijn de bewindslieden het ermee eens dat er geen AVI-slakken meer gebruikt mogen worden, totdat duidelijk is welke duurzame vorm van afdichting wel voldoet aan het BSB? Kunnen zij aangeven of de al gestorte AVI-slakken zijn weggehaald of opnieuw ingepakt moeten worden en wat de kosten hiervan zijn? Is het verder niet beter om vanaf nu bij de HSL en de A16 zand te gebruiken?

Door de gemeente Breda is geëist dat er op 31 januari duidelijkheid moet zijn over de AVI-slakken die ongecertificeerd zijn gestort. Kunnen de bewindslieden aangeven of aan dit ultimatum is voldaan?

Ten slotte vraagt de heer Van der Steenhoven wie de politiek-bestuurlijke en de financiële verantwoordelijkheid draagt voor deze gang van zaken. Is dat de aannemer of Rijkswaterstaat? Verder roept een en ander de vraag op of de overheid niet te veel op afstand staat bij de aanleg van de HSL-Zuid en de A16.

Mevrouw **Augusteijn-Esser** (D66) zegt verheugd te zijn dat inmiddels is gebleken dat de AVI-slakken voldoen aan de eisen uit het BSB en dat er geen AVI-vliegias is gevonden. Over de kwaliteit van de hoogovenslakken en het menggranulaat bestaat echter nog steeds twijfel, omdat de gebruikte certificaten niet worden erkend. Vervolgens geeft zij aan dat zij heel sterk de indruk heeft dat de slakken niet op de juiste wijze zijn gebruikt. De afdichting en de afstand tot het grondwater voldoen immers naar alle waarschijnlijkheid niet aan de gestelde eisen. Hierdoor zijn onaanvaardbare risico's genomen.

Op de tijdelijke op- en afritten wordt menggranulaat gebruikt, waarvan nu al zeker is dat het niet voldoet aan het BSB. De grond eromheen zal dan ook over twee jaar moeten worden afgegraven. Kunnen de bewindslieden aangeven waarom dit menggranulaat desondanks toch wordt gebruikt en wie de extra kosten zal vergoeden? Zij vraagt de bewindslieden vervolgens het gebruik van dit menggranulaat te verbieden.

AVI-slakken behoren tot de categorie 2 uit het BSB. Het is daarom van het grootste belang dat deze slakken worden verwerkt op een manier die voldoet aan de IBC-criteria (isolatie, beheersbaarheid, controleerbaarheid). In het inspectierapport wordt echter geconstateerd dat men maar zeer ten dele aan deze eisen heeft voldaan.

Mevrouw Augusteijn wijst er vervolgens op dat de gemeente Breda sinds april 2001 regelmatig aan de bel heeft getrokken om gewag te maken van haar twijfels over de gang van zaken. Op 27 juni 2001 uit het directoraat-generaal Rijkswaterstaat dezelfde twijfels. Het is dan ook zeer vreemd dat er vervolgens door beide ministers niets is gedaan. Kunnen de bewindslieden aangeven wat hiervan de oorzaak is? Kan de minister van VROM

verder aangeven waarom er niets is gedaan met de brief van 27 april waarin de voorlopige conclusie wordt getrokken dat er twijfels zijn over de duurzaamheid van bepaalde bentoniethoudende isolatievoorzieningen voor ophogingen met AVI-slakken?

Deze vraag is des te nijpender, omdat het ministerie van VROM in reactie daarop de Directie bodem, water en landelijk gebied ernstig in overweging heeft gegeven, de Projectorganisatie HSL-Zuid op zijn verantwoordelijkheid als eigenaar van het werk te wijzen en erop aan te dringen een alternatieve isolatievoorziening, zonder aanwending van bentonietmatten, toe te passen. Dat deze brief niet op zichzelf staat, blijkt uit de brief van 27 juni van het directoraat-generaal Rijkswaterstaat aan de inspecties van de regionale directies, waarin staat dat de afdichtingsconstructie die in Breda wordt toegepast bij AVI-slakken, niet afdoende isoleert. Kunnen de bewindslieden aangeven waarom er pas eind januari 2002 maatregelen zijn genomen?

Op 31 januari is overlegd met de gemeente Breda. Kunnen de bewindslieden aangeven wat de resultaten van dit overleg zijn?

Ten slotte vraagt mevrouw Augusteijn een onderzoek uit te laten voeren naar de afdichting die is gebruikt bij de HSL en de A50. In het kader van dit onderzoek zullen ook bodem- en watermonsters moeten worden genomen om te controleren of er sprake is van verontreiniging. Verder zullen de ministers moeten garanderen dat de afdichting van de slakken die nog zullen worden gebruikt, voldoet aan alle eisen, opdat hiervan geen gevaar voor de volksgezondheid en het milieu meer uitgaat.

De heer **Klein Molekamp** (VVD) merkt op dat de twee kernvragen waarop in dit overleg antwoord moet worden gegeven, zijn of er milieuverantwoord is gehandeld en of een en ander binnen of buiten het wettelijke kader heeft plaatsgevonden. Een deel van dit antwoord wordt gegeven in het inspectierapport, waarin klip en klaar wordt gesteld dat er milieuovertredingen hebben plaatsgevonden en dat het milieu hierdoor is geschaad. Kunnen de bewindslieden aangeven tot welke maatregelen dit heeft geleid of zal leiden? Kan meer in het bijzonder de minister van VROM aangeven welke consequenties hij verbindt aan de overtredingen en wat hij de gemeente Breda heeft geadviseerd? Waarom heeft het overigens zolang geduurd voordat hij in overleg is getreden met deze gemeente?

De bevindingen in het inspectierapport wijken duidelijk af van de brieven van de minister van Verkeer en Waterstaat uit november en december. Hoe verklaart zij die verschillen? Waren haar uitspreken destijds wel voldoende onderbouwd en was zij bevoegd in dezen namens de regering te antwoorden?

De heer Klein Molekamp vraagt vervolgens of het gebruik van de bentonietmatten in het bestek wordt vermeld. Dat is van belang voor de vraag of de aannemer dan wel de Projectorganisatie HSL-Zuid verantwoordelijk is voor de geconstateerde overtredingen. Wie profiteert er eigenlijk van dat op deze goedkope, maar milieuonvriendelijke manier is gewerkt? Hij merkt op dat deze vorm van milieufraude eigenlijk meegenomen zou moeten worden in het onderzoek naar de bouwfraude.

In het voorjaar van 2001 waren de problemen bekend met de duurzaamheid van bepaalde bentoniethoudende isolatievoorzieningen bij de ophoging met AVI-slakken. Welke stappen zijn door de Projectorganisatie HSL-Zuid en Rijkswaterstaat in reactie hierop ondernomen? Kan de minister van Verkeer en Waterstaat verder aangeven wanneer haar bekend was dat de aanleg niet overeenkomstig de milieuregelgeving verliep? Hoe is haar geruststellende brief van 23 november in dat licht te verklaren? Is zij het verder met de gemeente Breda eens dat haar ministerie als opdrachtgever verantwoordelijk is voor de wijze waarop de HSL-Zuid wordt aangelegd?

De heer Klein Molekamp wijst er vervolgens op dat het ministerie van VROM al in de zomer van 2001 op de hoogte was van de problemen, omdat de gemeente Breda tijdig aan de bel heeft getrokken. Over de gerezen problemen heeft vervolgens overleg plaatsgevonden tussen beide ministeries. Hoe is dit overleg verlopen, welke stappen heeft de minister van VROM genomen en wanneer heeft hij de Milieu-inspectie de opdracht gegeven om te onderzoeken of er milieuovertredingen hadden plaatsgevonden?

In het inspectierapport staat dat 12% van de gebruikte AVI-slakken is afgedicht conform de eisen van het BSB. Betekent dit dat 88% niet overeenkomstig het BSB is afgedekt of moet hiervan de 49% worden afgetrokken, waarbij aanvullende maatregelen zijn getroffen? Zelfs als die 49% moet worden afgetrokken, resteert er nog steeds 39% AVI-slakken die niet volgens het BSB zijn afgedekt. Had de minister van VROM dit ook toegelaten als het onder de verantwoordelijkheid van de overheid was uitgevoerd?

De gevolgen op lange termijn voor het grondwater zijn nog steeds onduidelijk. Kunnen de bewindslieden hier dieper op ingaan? Duidelijk is al wel dat de herinrichting van het waterschap Mark en Weerijns en de aanleg van de HSL-Zuid ongunstig op elkaar inspelen. Dat roept de vraag op waarom deze projecten gelijktijdig worden uitgevoerd. Is hier wellicht sprake van onvoldoende afstemming?

De heer Klein Molekamp vraagt of de bewindslieden een inschatting kunnen maken van de kosten die zijn gemoeid met het herstel van de milieuschade. Kunnen zij aangeven op wie die kosten zullen worden verhaald?

Ten slotte zegt hij dat de hele gang van zaken bij hem de vraag oproept of de houding van de minister van Verkeer en Waterstaat symptomatisch is. Hij hoopt, met het oog op de nog lopende projecten, dat dit niet het geval is en dat uit de gedetailleerde weergave van de ministers van de gang van zaken kan worden geconcludeerd dat het hier een eenmalige misser betreft.

Mevrouw **Schreijer-Pierik** (CDA) merkt op dat de toezegging van de ministers dat er een monitor zal worden ingesteld, die moet uitwijzen of er daadwerkelijk sprake is van milieuverontreiniging bij de aanleg van de HSL en de verbreding van de A16, onvoldoende is. De balans die in het inspectierapport wordt opgemaakt van de milieuhygiënische situatie rond de HSL en de A16, is namelijk dermate verontrustend dat op korte termijn maatregelen zullen moeten worden getroffen die garanderen dat het gebruik van AVI-slakken en menggranulaat niet langer schade aan het milieu berokkent. Een en ander geldt natuurlijk ook voor de reeds aangebrachte AVI-slakken.

Zij wijst er vervolgens op dat er nu aanvullende maatregelen moeten worden getroffen om te voorkomen dat er moet worden ingegrepen als de treinen al rijden. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald. Er zal natuurlijk wel moeten worden voorkomen dat de aanleg van de HSL-Zuid vertraging oploopt.

De gemeente Breda heeft 31 januari genoemd als deadline voor de te treffen maatregelen. Zijn de bewindslieden in staat hieraan tegemoet te komen?

De gang van zaken rond de A16 en de HSL roept de vraag op of dergelijke problemen zich ook hebben voorgedaan of voordoen bij andere infrastructurale projecten. Kunnen de ministers aangeven of dit het geval is en of zij de noodzaak zien, de eisen in het BSB voor afdichtingsmaterialen en afdichtingstechnieken aan te scherpen?

De toepassing van AVI-slakken is opgeschort. Kunnen de bewindslieden aangeven hoeveel vertraging de nu ontstane milieuhygiënische situatie veroorzaakt? Welke kosten zijn hiermee gemoeid?

Ten slotte wijst mevrouw Schreijer-Pierik erop dat de minister van VROM de verantwoordelijkheid voor de ontstane situatie neerlegt bij de eigenaar van het werk. Kan hij echter aangeven wie daarmee precies wordt bedoeld? Deze handelswijze is begrijpelijk als de eigenaar inderdaad onzorgvuldig heeft gehandeld. Om dat te kunnen vaststellen moet echter wel vaststaan dat de wettelijke voorschriften geen hiaten bevatten. Kunnen de bewindslieden aangeven of dat inderdaad het geval is?

De heer **Feenstra** (PvdA) benadrukt dat eventuele nog te treffen maatregelen niet mogen leiden tot vertraging in de aanleg van de HSL. De HSL is immers het belangrijkste alternatief dat op korte termijn kan worden geboden voor het vliegverkeer binnen Europa. Een ander punt dat buiten kijf staat, is dat het een goede zaak is dat AVI-slakken worden gebruikt. Verantwoord toepassen van AVI-slakken is immers een heel effectieve manier om primaire grondstoffen te sparen.

Er mag natuurlijk niet worden getornd aan de uitspraak van de Kamer, gedaan op 20 december, dat gedurende het onderzoek voor het toegezegde inspectierapport de werkzaamheden aan de HSL zullen worden voortgezet, zonder het gebruik van AVI-slakken. De heer Feenstra vraagt daarom of er sindsdien inderdaad is gewerkt met andere materialen. In het inspectierapport is de voorlopige conclusie getrokken dat de kwaliteit van de toegepaste AVI-slakken niet afwijkt van de normale bevindingen. Dit roept echter wel de vraag op of verder onderzoek tot andere bevindingen heeft geleid.

De uitloging wijkt niet af van wat normaal is voor AVI-slakken. Verder is er geen vlieggas en nog geen verontreiniging van het grondwater geconstateerd. Dat neemt niet weg dat over een aantal andere punten nog steeds twijfel bestaat. Kunnen de bewindslieden op die punten ingaan?

De hoogovenslakken zijn gecertificeerd door een onbevoegd bedrijf. Dit zegt echter niets over de kwaliteit van de slakken. Kan de minister van VROM daarover iets zeggen? Kan hij verder aangeven of dit is ontdekt bij een reguliere inspectie of bij een onderzoek dat specifiek naar de HSL en de A16 is ingesteld? Een en ander roept natuurlijk ook vragen op over andere projecten waar dergelijke slakken zijn gebruikt. Kan de minister verder aangeven wat de stand van zaken is rond dit niet-geaccrediteerde bedrijf?

Bij de tijdelijke op- en afritten is menggranulaat gebruikt dat niet voldoet aan de eisen en binnen twee jaar moet worden verwijderd. Kunnen de bewindslieden aangeven wie verantwoordelijk is voor een eventuele sanering als onderzoek uitwijst dat het gebruik van dit materiaal heeft geleid tot bodem- en waterverontreiniging?

Het Interprovinciaal overleg heeft Alterra B.V. opdracht gegeven te onderzoeken of de standaard afdichting adequaat is. Als dit onderzoek uitwijst dat extra voorzieningen noodzakelijk zijn, worden die dan ook toegepast en, zo ja, leidt dit dan tot een aanpassing van de standaardnormen voor andere projecten? Is in de contracten voor deze werken een clause opgenomen die regelt dat een bedrijf in de toekomst ook kan worden aangesproken op de eventuele sanerings- en herstelkosten?

Ten slotte vraagt de heer Feenstra of bij de herziening van het BSB kritisch zal worden gekeken naar de eisen die worden gesteld aan het gebruik van secundaire grondstoffen. Het gebruik van deze grondstoffen is van groot belang en moet zeker worden bevorderd, mits een verantwoord gebruik is gegarandeerd.

Het antwoord van de ministers

De **minister van Volkhuysvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer** herinnert eraan dat het in oktober 2001 de grootste zorg van de Kamer was dat het verboden AVI-vlieggas zou zijn gebruikt. Het is dan ook

een goede zaak dat uit het onderzoek van de inspectie Milieuhygiëne is gebleken dat er geen vliegias is gebruikt.

Uit het onafhankelijke inspectieonderzoek is naar voren gekomen dat er andere problemen zijn die nog wel moeten worden opgelost. De minister benadrukt dat de uitkomsten van dit rapport door hem worden onderschreven. Zo is er onvoldoende zorgvuldig omgegaan met de hoogovenslakken. Dit blijkt uit het feit dat deze partij slakken door bureau Eerland niet is gecertificeerd, conform de daarvoor geldende eisen. Naar dit bureau, dat op het moment van afgifte van de certificaten niet was geaccrediteerd door de Raad van accreditatie, is inmiddels een strafrechtelijk onderzoek ingesteld, gericht op vermeende overtredingen in de gemeente Nieuw-Vennep.

Door de VROM-inspectie en de FIOD is geadviseerd om drie kwaliteitsverklaringen die afkomstig zijn van bureau Eerland, niet te erkennen. Dat advies is overgenomen en die kwaliteitsverklaringen komen dan ook niet langer voor op de lijst met erkende kwaliteitsverklaringen. Door bureau Eerland is hieruit de conclusie getrokken dat het beter is om de certificaten voor de hoogovenslakken in te trekken, hetgeen inmiddels is gebeurd. De minister merkt op dat hem dit niet ver genoeg gaat en dat hij daarom overlegt over de mogelijkheid om bureau Eerland te schorsen als certificerend bedrijf.

Breda heeft geëist dat de kwaliteitsgegevens en de gegevens over de uitloging van de gebruikte hoogovenslakken op 31 januari bekend zijn. Hierover heeft op 31 januari overleg plaatsgevonden tussen de directeur-generaal van het ministerie en de betrokken wethouder. In dit gesprek is met Breda afgesproken om deze deadline met tien dagen te verschuiven, om het de Projectorganisatie HSL-Zuid mogelijk te maken, aan te tonen dat de desbetreffende hoogovenslakken aan alle eisen voldoen. Met de Projectorganisatie HSL-Zuid is verder afgesproken dat zij alle hoogovenslakken zal verwijderen als die niet voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria. De gegevens over de uitloging zullen om technische redenen over zes weken beschikbaar zijn.

De minister verontschuldigt zich vervolgens voor de trage reactie van zijn ministerie op de signalen uit de gemeente Breda over de kwaliteit van de AVI-slakken. Wel is al op 27 april 2001 gereageerd op het signaal van de gemeente Breda dat het vermoeden bestond dat zich problemen met de bentonietmatten zouden kunnen voordoen. In een brief aan de gemeente is medegedeeld dat deze afdichting voldeed aan de eisen van het BSB. Omdat er geen sprake was van een overtreding, is hem van deze problematiek geen melding gemaakt. De minister benadrukt dat hij in de zomer van 2001 wel actief is opgetreden toen een en ander op politiek niveau aan de orde is gesteld. Vervolgens heeft hij een onderzoek laten instellen door de VROM-inspectie toen de Kamer eind november haar zorg uitsprak over de gang van zaken.

Het menggranulaat dat is gebruikt voor de tijdelijke op- en afritten, voldoet niet aan de eisen van het BSB. Inmiddels is met Breda en de Projectorganisatie HSL-Zuid afgesproken dat dit menggranulaat over twee jaar gecontroleerd zal worden verwijderd. Op dat moment zal ook moeten worden aangetoond dat de grond rond de op- en afritten niet is verontreinigd.

De minister zegt vervolgens dat 12% van de afdichting met bentonietmatten volgens de eisen van het BSB en conform de afspraken met de bouwer is uitgevoerd. Voor 49% is gekozen voor een bentoniet-plus-afdichting, die natuurlijk ook voldoet aan de eisen van het BSB. De resterende 39% betreft niet-afgedekte AVI-slakken. Omdat er niet zorgvuldig is omgegaan met de tijdelijke afdichting, is het naastgelegen oppervlaktewater vervuild. Dit is natuurlijk uit den boze en daarom zijn met Breda afspraken gemaakt om dit in de toekomst te voorkomen.

Een en ander neemt niet weg dat de eisen die aan de afdichting worden gesteld door het BSB, niet voldoen aan de noodzakelijke duurzaamheids-

eisen. In het kader van de evaluatie van het BSB, die in april aanstaande naar de Kamer zal worden gezonden, zal dit nadrukkelijk aan de orde komen. Op dit moment wordt overlegd over een zodanige aanscherping van het BSB dat de duurzaamheid in de toekomst wel is gegarandeerd. De eisen die in de contracten met de bouwers van de HSL-Zuid en de A16 zijn gesteld, kunnen echter niet tussentijds worden aangescherpt, omdat het hier een gegund werk betreft en hiertoe geen clause in de contracten is opgenomen. De minister benadrukt dat financiële motieven hierbij geen enkele rol spelen.

Er is een werkgroep ingesteld die de duurzaamheid van bentoniethoudende isolerende voorzieningen onderzoekt. De bevindingen van deze werkgroep zullen worden betrokken bij de evaluatie van het BSB. Mocht dit onderzoek uitwijzen dat er betere technieken zijn dan de bentoniet-plus-afdichting, zal dit aan de Kamer worden medegedeeld.

De **minister van Verkeer en Waterstaat** merkt op dat op advies van de Dienst weg en waterbouw is gekozen voor het aanbrengen van een extra bitumenlaag en extra drainage. Dit advies is uitgebracht, nadat er in juni twijfels waren gerezen over de duurzaamheid van de bentonietafdichting. De 12% die niet op deze manier is aangelegd, zal worden bewaakt. Het spreekt vanzelf dat er zal worden ingegrepen als in de toekomst blijkt dat zich onverhoopt toch problemen voordoen met deze 12%.

Door TNO wordt verder onderzocht of de afdichting gevaar kan opleveren voor het grondwater. De uitkomsten van dit onderzoek zullen medio februari bekend zijn. Mocht uit de resultaten van dit onderzoek blijken dat er additionele maatregelen nodig zijn, zullen die, ongeacht de kosten, worden getroffen, omdat de regering niet toestaat dat er wordt getornd aan de milieueisen.

Voor de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding van de A16 wordt gewerkt met een «design and construct»-contract, hetgeen betekent dat er niet met bestekken wordt gewerkt. De aannemer is natuurlijk wel gehouden te werken binnen de bestaande wet- en regelgeving, hetgeen in dit geval tot gevolg heeft dat de aannemer verantwoordelijk is voor zijn keuze voor een niet-geaccrediteerd certificeringsbureau. Het toezicht hierop wordt uitgeoefend door de VROM-inspectie.

Er wordt op dit moment niet gewerkt met AVI-slakken. Met de gemeente Breda is afgesproken dat AVI-slakken mogen worden gebruikt voor trajecten die al gedeeltelijk zijn opgehoogd en tijdelijk zijn afgedicht. Hierover moeten nog wel formele afspraken worden gemaakt, hetgeen tot gevolg heeft dat de werkzaamheden met AVI-slakken vermoedelijk vanaf 7 februari kunnen worden hervat.

De minister merkt op dat de aanleg van de HSL-Zuid geen vertraging heeft opgelopen. Eventuele problemen met het grondwater zullen wellicht tot vertraging leiden, maar daarover bestaat op dit moment geen duidelijkheid. De meerkosten als gevolg van de problemen rond de AVI-slakken bedragen op dit moment 1 mln euro. Deze kosten zullen door de overheid worden gedragen.

De aannemer is aansprakelijk voor kosten van aanpassingen als deze aanpassingen onder zijn verantwoordelijkheid moesten worden aangebracht. Voor eventuele andere schade is de overheid aansprakelijk. Ten slotte wijst de minister erop dat eventuele kosten natuurlijk alleen kunnen worden verhaald als de verantwoordelijke aannemer nog bestaat.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Van der Steenhoven** (GroenLinks) vraagt of de minister van VROM een indicatie kan geven van het aantal werken waar AVI-slakken mogelijk ook op een onzorgvuldige manier zijn toegepast. Als voor antwoord op deze vraag nader onderzoek moet worden verricht, wanneer kan de Kamer dit antwoord dan tegemoet zien?

Hij benadrukt vervolgens dat de werkzaamheden met AVI-slakken bij de HSL-Zuid en de A16 moeten worden opgeschort, totdat de evaluatie van het BSB met de Kamer is besproken, de lopende onderzoeken zijn afgerond en duidelijk is dat deze slakken op een verantwoorde manier kunnen worden verwerkt.

Rijkswaterstaat stelt dat alleen van bentonietpolymeerzand de duurzaamheid kan worden gegarandeerd. Kan de minister van Verkeer en Waterstaat aangeven waarom er niet voor deze vorm van afdekking wordt gekozen?

Ten slotte merkt de heer Van der Steenhoven op dat de extra kosten voor rekening moeten komen van de verantwoordelijke aannemer en niet van de overheid. Slechts de kosten die het gevolg zijn van een eventuele aanscherping van het BSB mogen door de overheid worden gedragen.

Mevrouw **Augusteijn-Esser** (D66) constateert dat de AVI-slakken niet conform het BSB zijn toegepast. Dat geldt de tijdelijke afdichting, de certificering, het menggranulaat en de afstand tot het grondwater. Dit is de aannemer te verwijten, maar zeker ook de overheid, die immers verantwoordelijk is voor de handhaving van het BSB.

Al in april 2001 was duidelijk dat de duurzaamheid van de bentonietmatten onvoldoende is, hetgeen blijkt uit het feit dat door beide ministers wordt aangegeven dat aanvullende regelgeving voor deze vorm van afdekking noodzakelijk is. Mevrouw Augusteijn zegt het daarom vreemd te vinden dat pas op 31 januari 2002 met de gemeente Breda is besloten tot een dubbele laag bentonietmatten. Bovendien is het nog steeds onduidelijk of deze maatregel voldoende is en of het niet beter is om voor polymeerzandbentoniet te kiezen.

De IBC-criteria veronderstellen dat de overheid controleert, handhaaft en zo nodig herstelt. Dit lijkt hier niet gebeurd te zijn. Om duidelijkheid hierover te krijgen is het noodzakelijk dat de ministers een overzicht geven van de gebeurtenissen vanaf april 2001 en de getroffen maatregelen. Zijn de ministers hiertoe bereid? Zijn zij verder bereid een overzicht te geven van de andere werken waarbij gebruik is gemaakt van AVI-slakken en bentonietmatten?

De heer **Klein Molekamp** (VVD) vraagt voor wiens rekening de eventuele extra kosten komen als blijkt dat de tijdelijke afdichting onvoldoende is. Hij wijst er vervolgens op dat de hele gang van zaken de vraag lijkt te rechtvaardigen of het milieu bij de minister van Verkeer en Waterstaat wel in goede handen is. Vooralsnog heeft zij de schijn tegen. Ondanks de beantwoording is het nog steeds onduidelijk welke maatregelen er, naast de verdubbeling van de bentonietmatten, zijn genomen om milieuschade te voorkomen toen de lagere overheden aangaven dat er problemen waren met de AVI-slakken. Is het mogelijk om een chronologisch overzicht te geven waaruit blijkt dat de rijksoverheid hier maximale zorgvuldigheid heeft betracht?

Mevrouw **Schreijer-Pierik** (CDA) zegt dat het haar hogelijk verbaast dat de minister van VROM niet eerder persoonlijk op de hoogte is gebracht van de problemen rond de HSL-Zuid en de A16. Is hij verder bereid om de Kamer eerder te rapporteren over dergelijke problemen?

Zij benadrukt vervolgens dat de schijn moet worden weggenomen dat hier met twee maten wordt gemeten. De overheid hoort zich zeker bij dit soort projecten strikt aan de regelgeving te houden.

Ten slotte vraagt zij of de controle op de certificering voldoende is. Het heeft namelijk geen pas, de verantwoordelijkheid voor de certificaten bij de Projectorganisatie HSL-Zuid neer te leggen als deze er niet van uit kan gaan dat deze afdoende worden gecontroleerd.

De heer **Feenstra** (PvdA) zegt het te waarderen dat de minister zijn verontschuldiging heeft aangeboden voor het feit dat het te lang heeft geduurd voordat er met Breda overleg is gevoerd over de gerezen problemen.

De afdichting voldoet in alle gevallen aan het BSB. Werkende weg is echter wel gebleken dat een aanscherping van het BSB op dit punt noodzakelijk is. De heer Feenstra wijst erop dat hieruit blijkt dat er op afzienbare termijn met de regering moet worden gesproken over het BSB.

De toepassing van AVI-slakken is belangrijk als besparing van primaire grondstoffen. Deze toepassing moet echter wel veilig en duurzaam zijn. Het is daarom goed dat een werkgroep van deskundigen onderzoek verricht naar de duurzaamheid van bentoniethoudende isolerende voorzieningen.

Ten slotte zegt de heer Feenstra ermee in te kunnen stemmen dat de bewindslieden schriftelijk ingaan op de problemen rond de grondwaterstand, het onderzoek naar andere werken en de kwaliteit van de hoogovenslakken. Kunnen de bewindslieden aangeven op welke termijn deze informatie naar de Kamer zal worden gezonden?

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zegt dat er onderzoek wordt verricht naar andere grote werken.

De Kamer zal hierover, als deze onderzoeken daartoe aanleiding geven, te zijner tijd worden bericht.

Het is wettelijk toegestaan om AVI-slakken te gebruiken. Met de Kamer is afgesproken om het gebruik hiervan tot 31 januari op te schorten. Dat is gebeurd. Aangezien de deadline van de gemeente Breda in overleg met het ministerie met tien dagen is verschoven en gehoord de opmerkingen van de Kamer, is het echter te overwegen om het gebruik van deze slakken ook gedurende deze tien dagen op te schorten. Als dan blijkt dat de certificering aan alle eisen voldoet en de kwaliteit is gegarandeerd, zullen de AVI-slakken wederom worden gebruikt.

De tijdelijke afdichting was onvoldoende. Er zijn echter aanvullende maatregelen genomen die het mogelijk maken om in de toekomst wel op een verantwoorde manier te werken met tijdelijke afdichting.

De vermeende problemen met het grondwater worden onderzocht. Zo nodig zullen aanvullende maatregelen worden genomen die garanderen dat aan alle milieueisen wordt voldaan.

De minister zegt toe dat de Kamer binnen drie weken het gevraagde chronologische overzicht zal worden toegezonden.

Als blijkt dat de bentoniet-plus-afdichting voldoet aan de duurzaamheidseisen, is er geen reden om te kiezen voor polymeerzandbentoniet. Tegen deze vorm van afdichting pleit dat zij duurder is en dat zij alleen met goed weer kan weer kan worden aangelegd. Een en ander neemt niet weg dat de evaluatie van het BSB kan uitwijzen dat het beter is om de eisen voor toekomstige werken verder aan te scherpen. De minister waarschuwt in dit verband voor paniekreacties en vraagt de Kamer de evaluatie, die over twee maanden openbaar zal zijn afgerond, af te wachten.

De minister van Verkeer en Waterstaat werpt de suggestie verre van haar dat het milieu bij haar ministerie niet in goede handen zou zijn. Dat eerder het tegendeel waar is, blijkt wel uit het feit dat het ministerie te allen tijde bereid is om verder te gaan dan de wettelijke eisen als de situatie dat vereist. Zo is in dit geval gekozen voor de bentoniet-plus-afdichting, ook al voldeed men met de bentonietmatten aan het BSB. Zij wijst er vervolgens op dat de problemen met de uitloging niets te maken hebben met het werk als zodanig, maar met de tijdelijke opslag van de AVI-slakken. Dit probleem is inmiddels opgelost.

Zij sluit zich aan bij het pleidooi van de minister van VROM, paniekreacties te vermijden. De keuze voor een andere werkwijze leidt immers tot een onnodige vertraging van zeker drie maanden en brengt ook grote

problemen met zich voor de leveranciers van de AVI-slakken, die zich volledig houden aan de wettelijke eisen. De kosten die hiermee gemoeid zouden zijn, bedragen minimaal 10 mln euro.
De hoogovenslakken worden gebruikt bij de aanleg van een ventweg, de zogenaamde Veerweg. Alleen bij deze slakken voldoen de certificaten niet aan de eisen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Meijer

De voorzitter van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat,
Blaauw

De griffier van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Brandsema